

Актуальність роботи. При розробці наукових основ раціонального природокористування чільне місце посідають дослідження структури і функціонування угруповань водяних рослин, що зумовлено їх провідним значенням в процесах утворення органічної речовини і формування якості води.

Поряд з фітопланктоном - найпоширенішим і найчисельнішим компонентом водних екосистем, суттєву роль в їх функціонуванні відіграють водорості, що розвиваються на твердих субстратах. З'ясування структурних особливостей фітомікроепілітону та пізнання процесів його життєдіяльності є важливим напрямком досліджень як з точки зору розкриття механізмів функціонування прісноводних екосистем, так і для оцінки якості їх води.

Метою роботи стало з'ясування видового складу обростань штучних субстратів річки Кам'янка.

У зв'язку з цим були поставлені такі **завдання**:

- 1) проаналізувати літературні дані, щодо вивчення питання обростань штучних субстратів мікроскопічними водоростями;
- 2) визначити видовий склад фітомікроепілітону на твердих субстратах;
- 3) вивчити динаміку якісних та кількісних показників водоростевих обростань штучних субстратів.

Водорості — родоначальники вищих рослин, наприклад мохоподібних. Величезне їх значення в житті всього живого. Вони збагачують воду і повітря киснем і нагромаджують запаси органічної речовини. Прийнято вважати, що 80% усіх органічних речовин, які щороку створюються на нашій планеті, припадає на частку водоростей та інших водяних рослин і тільки 20% на частку наземних рослин [3].

Доречно зазначити, що на відміну від р. Тетерів, де проводилися досить ретельні дослідження у флористичному та продукційному напрямках щодо цієї групи рослинних організмів, практично відсутні літературні дані про структуру і функціонування фітомікроепілітону у малих водоймах Житомирщини як частини Полісся, зокрема й річки Кам'янка.

Що стосується обростань штучних субстратів у морях, то такі дані можна знайти у роботах А.А. Бегуна, С.Е. Завалко, А.Ю. Звягінцева, Л.І. Рябушко [1, 9].

Доведено, що водоростеві угруповання досить швидко і чутливо реагують на зміни екологічних умов [30]. Перифітонні водорості є надійними природними біоіндикаторами, оскільки вони ведуть прикріпленій спосіб життя і можуть накопичувати різноманітні забруднюючі речовини [8; 2; 5; 7].

При дослідженнях організмів, які мешкають на занурених у воду субстратах в прісноводних екосистемах використовується термін «перифітон» [4]. При вивченні аналогічних біоценозів у морі часто використовують термін «обростання» [6, 10]. В екологічному енциклопедичному словнику [13] під перифітоном розуміють угруповання організмів, які населяють живі та неживі субстрати під водою.

Виходячи з принципу фазового стану біоти, при аналізі та характеристиці водоростевого угруповання на розподілі фаз «вода – твердий субстрат» використовується термін «фітомікроперифітон» – сукупність мікроводоростей різних систематичних відділів, що обростають природні та антропогенні субстрати занурені у воду [11].

Фітомікроепілітон – це угруповання мікроскопічних водоростей, які вегетують на твердому субстраті і відносяться до найменш вивченої групи організмів прісноводних екосистем [12].

Таким чином недостатня вивченість багатьох аспектів формування фітомікропелітону потребує детальшого з'ясування.

Література:

1. Бегун А.А., Рябушко Л.И., Звягинцев А.Ю. Состав и количественные характеристики микроводорослей перифитона акваторий залива Петра Великого (Японское море) // Альгология – 2009. – 19, № 3. – С. 257–272.
2. Бухтіярова Л.М., Вассер С.П. Діатомові водорості (Bacillariophyta) континентальних водойм України. – К., 1999. – 80 с.
3. Водоросли. Справочник / Вассер С. П., Кондратьева Н. В., Масюк Н. П. и др. — К.: Наукова думка, 1989. – 608 с.
4. Горидченко Т.П. Основные направления изменений перифитонных сообществ под воздействием антропогенных факторов // Научные основы биомониторинга пресноводных экосистем. – Л.: Гидрометеиздат, 1988. – С. 155–165.
5. Загрязнение рек Ладожского бассейна: оценка на основе диатомового индекса [Текст] / А. Г. Русанов, Е. В. Станиславская // Водные ресурсы. - 2011. - Т. 38, N 1. - С. 80-91.
6. Зевина Г.Б. Обрастания в морях СССР. – М.: Изд-во Москов. ун-та, 1972. – 213 с.
7. Ким Г. В. Водоросли перифитона Телецкого озера // Сибирский экологический журнал. 2011. - № 1. – С. 33-41.
8. Матишов, Г. Г. Влияние климата и антропогенных факторов на морские экосистемы Арктики / Матишов Г. Г., Макаревич П. Р., Ишкулов В. Г. // Материалы совместного заседания Совета РАН по координации деятельности региональных отделений и региональных научных центров РАН и Научного совета РАН по изучению Арктики и Антарктики / отв. ред. Ф. Н. Юдахин. — Екатеринбург: УрО РАН, 2010. — С. 103–116.
9. Морское обрастание и борьба с ним. – М.: Воен. изд-во Министерства обороны СССР, 1957. – 500 с.
10. Парталы Е.М. Обрастание буёв как показатель антропогенного воздействия человека на экосистему (Азовское море) // Регион. конф. «Научно-общественные чтения по проблемам экологии и охраны природы Азовского моря»: Тез. докл. – Мариуполь, 1991. – С. 39–40.
11. Протасов А.А. Пресноводный перифитон. – К.: Наук. думка, 1994. – 308 с.
12. Щербак, В. І., Корнійчук, Н. М. Різноманіття фітомікроепілітону Житомирського водосховища та річки Тетерів. Екологічна географія: історія, теорія, методи, практика // Матеріали II Міжнародної наукової конференції. – 2004 р. С. 153-154.
13. Экологический энциклопедический словарь / И.И. Дедю. – К.: Гл. ред. МСЭ. – 408 с.